

від Партії регіонів України практично в усіх органах місцевого самоврядування на Сході та Півдні, а протягом останніх майже чотирьох років — і на владному Олімпі (йдеться про главу держави, парламент, уряд, центральні та місцеві органи виконавчої влади тощо), тоді теперішні «активісти» чомусь не піднімали питання ні про децентралізацію, ні про федералізацію, ні про другу державну мову. Хоча вся система публічної влади була в руках політиків, які завжди позиціонували себе як виразники інтересів перш за все населення східних та південних областей і саме тут мали левову частину свого електорату. За примітивною риторикою про примарну «фашизацію» та начебто «масові порушення прав російськомовного населення» (які існують переважно в численних пропагандистських міфах російських посадовців, медіа та їх викривленій уяві) криється спроба штучно дестабілізувати політичну ситуацію в Україні та остаточно зруйнувати українську державність, й без того ослаблену попереднім політичним режимом. Тим режимом, який нагадує скоріше «злочинний синдикат» з його численними системними зловживаннями у вигляді масової корупції, «відкатів», запровадженням наскрізної системи «наглядачів» над регіонами та привабливими підприємствами, непотизму (кумівства), непрофесіоналізму, знищення залишків конкуренції, формування монополізації економіки, розкрадання бюджетних коштів тощо. Напевно саме задля того, аби відволікати громадськість від розслідування тих зловживань та з метою уникнути політичної (а можливо, і юридичної) відповідальності за формування такої системи публічного урядування, здійснюються численні спроби нав'язати референдуми, здатні ще більше розхитати політичну систему України, розбалансувати понівечену економіку та остаточно розколоти українське суспільство.

Ю. Ю. Калиновський, доктор філософських наук, професор

УКРАЇНЬСЬКА СОБОРНІСТЬ ЯК ІНТЕГРАТИВНИЙ ЧИННИК БУТТЯ ПРАВОВОГО СУСПІЛЬСТВА

У сучасній Україні вкрай загострилися дезінтеграційні процеси, які загрожують існуванню самої державності. Саме тому ідея соборності, філософія соборності становить те об'єднавче тло, що сприяє подоланню цивілізаційного розриву і є надактуальною для подальшої розбудови України як правової, демократичної держави. Зазначимо, що без втілення в життя ідеї соборності не може розвиватися і правове суспільство, яке є полем для самореалізації громадян незалежно від мовної, культурної та релігійної приналежності.

У класичному розумінні українська соборність — це духовно-культурна єдність українського народу, об'єднаність, цілісність та неподільність українських етнічних територій. Вочевидь, соборність не зводиться лише до територіальної спільності. Територіальна соборність має доповнюватися духовною, спільними інтересами, переживаннями, реакціями на потреби часу. У такому контексті вона становить складник національної ідеї, до змісту якої органічно вплетені національна солідарність, загальноукраїнський патріотизм, усвідомлення єдності народу.

Розвиваючи попередню тезу, зазначимо, що в широкому розумінні ідея соборності передбачає не тільки «збирання українських земель» у єдину державу, а й духовну, економічну та політичну єдність громадян України. Філософія соборності — це всебічний розвиток Української держави на основі національно-культурних традицій, демократичних політичних цінностей та констант правової держави і правового суспільства. Філософія соборності являє собою різновид національно-культурного солідаризму, який передбачає поєднання колективних (нації) та індивідуальних (особистості) інтересів у процесі розбудови Української держави.

Підкреслимо, що реалізація ідеї соборності є підґрунтям для розвитку правового суспільства, яке може прогресувати лише за умови духовної та політичної єдності держави. У цьому контексті важливо зупинитися на визначенні сутності правового суспільства, оскільки втілення права в його різних формах має сприяти національно-культурному прогресу вітчизняного соціуму та бути практичним втіленням філософії соборності. Фактично правові цінності є константами філософії соборності.

Зазначимо, що правове суспільство — це така спільнота, в якій реалізовано принцип верховенства права, тобто всі суб'єкти підкоряються праву не примусово, а за переконанням, громадяни мають право безперешкодно висловлювати свою думку, приймати власні рішення, відчувати себе самостійними і не залежними від волі держави. Інституційними умовами розвитку правового суспільства є громадянське суспільство та правова держава, а неінституційною — домінування у суспільстві громадян з розвиненою правосвідомістю, які є реальними суб'єктами правовідносин даного суспільства.

У свою чергу М. Цимбалюк наголошує на тому, що ідея правового суспільства є значно масштабнішою за мету побудови правової держави, тобто ідею правового обмеження державної влади шляхом визначення непорушності певних суб'єктивних прав. Це означає, що право як сфера відносин між людьми мусить здійснюватися за межами держави, у сфері громадянського суспільства і визнаватися як цінність, якщо не всіма та кожним, то принаймні більшістю.

Відповідно реалізація правових цінностей є органічною складовою самої філософії соборності, яка виявляється у поглибленій інтеграції українського соціуму на основі державницько-правових цінностей, пріоритетності прав і свобод людини тощо. Зазначимо, що ідея соборності в усій своїй багатогранності може реалізуватися лише у правовому суспільстві та правовій державі, які передбачають максимальне самовираження і свободу всіх суб'єктів правовідносин.

На нашу думку, основними соціально-правовими цінностями та пріоритетами (принципами) філософії соборності, без яких неможлива побудова правового суспільства в Україні, є: свобода у колективному (свобода нації вирішувати свою долю самостійно) та індивідуальному (захист прав людини) вимірах, єдність у множинності (врахування етнонаціонального та культурного різноманіття народу України), соціальна солідарність, взаємна відповідальність громадян та влади за долю держави, соціальна справедливість, рівність усіх громадян перед законом, визнання права як соціальної цінності, законність та ін. Разом з тим деякі дослідники слушно вважають, що основоположним принципом соборності є єдність у множинності, тобто органічне поєднання одиничного і загального (особистості і суспільства). Соборність передбачає прийняття членами певної спільноти вищих людських цінностей при збереженні неповторних рис кожної окремої особистості. Вона заперечує як індивідуалізм, що порушує людську солідарність, так і світський колективізм, що нівелює індивідуальність. Отже, не лише церковна, а й соціальна практика формує принципи соборності.

Соборність, як і правове суспільство, ґрунтуються на поєднанні особистісних і суспільних цілей, усебічному розвитку як усього суспільства, так і кожного громадянина. Вона спрямована не на нівелювання особистості, а навпаки, на людську єдність за збереження самостійності і самоцінності кожного індивіда. Як відзначає О. Пестрецов, соборність — це злиття індивідуального і соціального. Це загальне, що містить багатство особливого й одиничного. У свою чергу правове суспільство не може існувати без розкриття індивідуального у колективному, коли громадянин, усвідомлюючи цінність права, розуміє, що його реалізація можлива лише у певній спільноті, у взаємодії рівних за своїми правами особистостей.

Отже, українська соборність спрямована на подолання соціальних суперечностей між індивідуальним і суспільним, і як наслідок — між свободою й об'єктивною необхідністю. Ця теза є важливою для розуміння сутності правового суспільства, існування якого передбачає компроміс між правами громадянина, суспільства та держави на основі загальноновизнаних цінностей.